

*Мачай Олена Олегівна,
аспірантка кафедри
всесвітньої історії*

*Науковий керівник:
кандидат історичних наук, доцент
кафедри всесвітньої історії
Бабенко Роман Вікторович*

«Грузинське царство в період монгольського панування»

В XIII столітті Грузія опинилась серед країн, захоплених монгольськими військами. Це стало причиною занепаду економіки, послаблення держави на міжнародній арені; так епоха «Золотого сторіччя» була обірвана. Багато міст та фортець були розграбовані або знищені [4, с. 85], грузинські князі й мтавари із своїми військами мали нести військові повинності, з населення стягувались доволі високі податки [2, с. 126].

Проте, Грузія не була включена до територій улусів, вона була лише васалом Монгольської імперії. Царська династія Багратіоні, прагнучі зберегти свій вплив в державі, мала підкорятись владі завойовників. Проте, на велику користь для Грузії, Монгольська імперія роз'єдналась на улуси: Грузія перейшла в підпорядкування Держави Хулагуїдів [1, с. 228]. Землі ж Кавказу, що продовжували знаходитись під великим впливом Грузії, стали об'єктом для зазіхань Золотої Орди. Так, між конкуруючими улусами розпочалась війна продовжністю майже в сто років. Для ільханів Держави Хулагуїдів Грузинське царство стало надійною опорою у військових кампаніях.

Саме через таку залежність від допомоги Багратіоні ільхани часто йшли грузинам на поступки. Особливо це проявилось у часи антимонгольського повстання 1259 року, ініціатором якого став цар Давид Улу. Своєю непокорою цар ускладнив єгипетський похід Хулагуїдів, який тривав саме в ці роки. Монголи, будучи в принципі жорстокими до бунтівників, мали знищити опозиціонерів. Але, сподіваючись на майбутні союзи з грузинами, ільхан мав зважати на їхні інтереси. В результаті, повстанці не були покарані; вже незабаром їхні контингенти брали участь у битвах проти ординців [3, с. 41-42; 4, с. 86].

Грузинам надавали привілеї. Одним із таких можна зазначити збереження ролі грузинської православної церкви. Хулагуїди брали під свою опіку храми та паломницькі шляхи, надавали дозвіл на возведення нових монастирів, сприяли місіонерській діяльності ченців [5, с. 31]. Навіть після ісламізації Ільханату в 1295 році християни мали більше прав, ніж представники інших немусульманських конфесій [6, с. 103]. Така м'яка політика щодо релігії грузинів знову ж була спричинена опором ільханів мусульманській Золотій Орді.

В монгольський період для грузинських царів небезпеку становили мтавари, які, використовуючи надану монголами незалежність володінь, сприяли розвитку децентралізації управління. Проте, як показала історія, політично сильні самтавро ставали осередком збереження грузинської самобутності та відродження держави. Особливо з таких можновладців, що прагнув відтворити могутність Грузинського царства, виокремлювався род Джакелі, що отримав статус недоторканості – «хасінджу». Джакелі були зацікавлені в цьому особисто, адже через вплив на Багратіоні вони хотіли стати неофіційними правителями держави. Перебуваючи в дружніх стосунках з ільханами, Джакелі позиціонували свою політику як беззаперечно підтримуючу для Хулагуїдів, проте насправді мтавари формували основи для відродження Грузії як самостійної держави. Саме будучи нащадком Джакелі та Багратіоні, цар Георгій V Блискучий в першій третині XIV століття почав відновлювати єдність та самостійність Грузинського царства [7, с. 79]. Коли в 1335 році Держава Хулагуїдів припинила своє існування, Грузія вже повернула собі позиції країни-лідера в кавказькому регіоні.

Головним чином грузинські правителі змогли запобігти розпаду держави завдяки внутрішньополітичним чварам всередині Монгольської імперії. Багратіоні, що були потрібні Хулагуїдам в протистоянні із Улусом Джучі, мали низку привілеїв. Важливу роль в збереженні грузинської ідентифікації відіграв релігійний чинник, а саме діяльність православної церкви. Таким чином, завдяки маневруючим позиціям грузинських царів та мтаварів, Грузія змогла вистояти в руйнівний для багатьох держав і народів період та швидко розпочати процес відтворення своєї могутності.

Список використаної літератури:

1. История Дагестана с древнейших времен до наших дней : монография / Ин-т истории, археологии и этнографии. Т. 1. Москва : Наука, 2004. 627 с.
2. История Грузии с древнейших времен до начала XIX века. Часть первая. учебн. пособие / под ред. Бердзенишвили Н.А. Тбилиси : Цодна, 1962. 386 с.
3. Мачай О.О. Антимонгольське повстання царя Давіда за свідченнями писемних джерел. *Україна. Європа. Світ. Історія та сучасність*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 4-5 грудня 2020 р. Київ, 2020. С. 39 – 43.
4. Мачай О.О. Встановлення монгольської влади на теренах Південного Кавказу (1220-1265 рр.). *Аркасівські читання: гуманітарні дослідження в Європі на сучасному етапі розвитку науки*: матеріали X міжнародної наукової конференції (1-2 червня 2020 р.). Миколаїв, 2020. С. 84 – 86.
5. Мачай О.О. Релігійний чинник у встановленні монгольської влади в Грузії. *Вісник МДУ. Серія Історія. Політологія*. 2020. Випуск 27. С. 27 – 37.
6. Мачай О.О. Шлях монголів Ільханату від язичництва до ісламу (XIII ст.). *III-IV Конгрес сходовознавців (до 150-ї річниці від дня народження Агатангела Кримського)*: збірник матеріалів м. Київ, 23–24 грудня 2020 р. Київ, 2020. Ч. 1. С. 102 – 104.
7. გლოველი კახაბერ. ახალციხის საფაშო და ჯაყელთა წარმომავლობის საკითხისათვის. *სსიპ-გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი*. №2. 2019. Pp. 74 – 91.